

Jelentés

A 2008/2009. évi MeH-MTA megállapodás keretében végzett a Gyermekszegénység Elleni Nemzeti Program kimunkálása című projekt kutatási feladatterületeiről (2008. június 1. – 2009. május 30.)

Az MTA-MEH stratégiai kutatási megállapodásban foglalt feladatok teljesítésének részletezése előtt ismertetnünk kell a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégia Értékelő Bizottsága (továbbiakban Bizottság) megalakulásának összefüggését a projekthez kapcsolódó tevékenységekkel. Ezt foglalja össze a jelentés 0. fejezete. Az MTA-MEH 2008/2009. évi egyéves megállapodás szerződésben foglalt feladatainak teljesítését a 1-4. pontok részletezik.

0. A „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégia Értékelő Bizottság munkájához kapcsolódó tevékenységek

A Bizottság létrehozásáról a **1053/2008. (VIII. 4.) Korm. Határozat döntött. A határozatban foglalt feladatok ismeretében értelmezhető a projekthez kapcsolódó tevékenységek némi módosulása:**

3. A Bizottság feladata

- a) vélemények, ajánlások megfogalmazásával tevékenyen közreműködni a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégia 2007-2032 megvalósításában,
- b) véleményt nyilvánítani a gyermekek helyzetéhez kapcsolódó aktuális kérdésekről, biztosítva a társadalom legszélesebb körű tájékoztatását a Stratégia megvalósulásáról,
- c) figyelemmel kísérni és értékelni a Stratégia céljaival, prioritásaival kapcsolatos társadalmi folyamatok alakulását,
- d) összevetni a Stratégia végrehajtása érdekében adott időszakban az összes közreműködő részéről megtett vagy tervezett intézkedéseket és lépéseket a Stratégia célkitűzéseivel, és értékelni ezek várható hatásait,
- e) kidolgozni a Stratégiában meghatározott feladatok utókövetésének eszközrendszerét és eljárásait, a 2000 márciusában újtára indított lisszaboni stratégia alapján a nyitott koordináció keretei között kialakított monitoring és ellenőrzési elvek, és közös mérőszámok figyelembevételével. A „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégia 2007-2032 utókövetésének eszközrendszerére és eljárásaira a Bizottság 2008. december 31-ig tesz javaslatot a Kormánynak.

A Bizottságnak kilenc, civil szervezetek által delegált, illetve szakértő tagja van, akik kormányzati kinevezéssel működnek.¹ Jelentős feladataihoz korlátozott költségvetési források tartoznak (2009-ben 30 millió Ft). A feladatok teljesítéséhez azonban van két további „erőforrása”. A MEH Gyermekesély Irodája jelentős szervezési, tájékoztatási, jogi, tárcaközi egyeztetési feladatokat végez. Az MTA GYEP iroda a fenti c), d) és e) pontokhoz szolgáltat kutatási eredményeket. Ezek részben az MTA-MEH stratégiai kutatási projektben foglalt szerződéses feladatok, részben a Bizottság számára szükséges többletfeladatok. A tagsággal járó bizottsági munka önkéntes munka, azaz nem a kutatási projektben végzett munka része, de a Bizottság számos további, a projekt részeként értelmezhető kutatási és kutatásszervezési feladat ellátására kérheti az irodát. Ezeket a GYEP iroda, ha erőforrásait képes a munkaterv teljesítésének sérelme nélkül átcsoportosítani, külön díjazás nélkül látja el. E többletfeladatok (pl. a Bizottság által

¹ Egyik tagja az MTA GYEP Iroda képviselője.

finanszírozott kutatások tervezése, szervezése, irányítása; a Bizottság éves jelentésének előkészítése stb.) a jelentés további fejezeteiben fognak megjelenni. Minthogy a GYEP iroda saját emberi erőforrásait már a Bizottság megalakulása előtt teljes intenzitással hasznosította, az új feladatok a 2008/2009. évi munkaterv néhány elemének halasztását vagy hasonló feladattal való kiváltását jelentik. A 2009/2010. évi MEH-MTA szerződés munkatervében már figyelembe vesszük a Bizottság 2009. évi munkatervét.

A MEH-MTA 2008/2009. évi egyéves szerződés munkatervének 6. pontjában részletezett feladatokat az alábbiak szerint teljesítettük:²

1. Empirikus kutatások, másodelemzések, szakértői tanulmányok

1.1. *A gyerekes családok helyzete a társadalmi struktúra egészében – másodelemzések.* Elkészült egy, a budapesti gyermekszegénységet elemző tanulmány (Bass László, Darvas Ágnes, 2008. *Gyermekszegénység Budapesten*), valamint egy előtanulmány a gyerekszegénység területi elhelyezkedéséről európai összehasonlításban (Ferge Zsuzsa, 2009. *European urban-rural disparities in child poverty*). A gyerekes családok helyzetének változását (Szécsényi kistérség: 2005 és 2008, Bányterenyi kistérség: 2006 és 2009 között) két leghátrányosabb helyzetű kistérségben készített adatfelvételek alapján elemeztük (Bass László, Farkas Zsombor, 2009. *Gyermekes családok helyzete a Szécsényi kistérségben 2004-2008.*) Elkészítettük a 2009 őszi tervezett országos gyerekvizsgálat módszertanát.

Néhány veszélyeztetett csoportra irányuló vizsgálat:

1.2. Elkészült az egyszülős családok helyzetét vizsgáló hazai kutatások eredményeinek, tapasztalatainak összegzése (Farkas Zsombor, 2008. *Egyszülős családok. Adatgyűjtés, elemzés*), ennek alapján meghatározható a további kutatások iránya.

1.3. A fogyatékos gyermeket nevelő családok helyzetének vizsgálata a szociális, oktatási, egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés jellemzőit tárta fel. (Bass László, 2009. *A súlyosan halmozottan fogyatékos emberek családjai életkörülményeinek változása 2003-2007.*) A munka részeredményeiről Bass László beszámolt a Minden Gyerek konferencián.

1.4. A nevelőszülőknél nevelkedő gyermekekre irányuló kutatás kutatási terve, a kutatás eszközei és a nevelőszülői hálózatok alapadatainak elemzése elkészült. A megvalósított pilot kutatás tapasztalatai alapján a tervezett országos reprezentatív felvétel előkészítése megtörtént. (Babusik Ferenc, 2009. *A nevelőszülői rendszer kutatása*)

1.5. A gyerekek iskolai, tanórán kívüli programjaival, azok feltételeivel kapcsolatos szakértői tanulmány elkészült. (Kereszthy Zsuzsa, 2008. *Otthonos iskola. Szempontok, szervezeti keretek, terek, szolgáltatások.*)

---

² A stratégiai kutatás keretében elkészült kutatási jelentések, tanulmányok, állásfoglalások, szakmai és konferencia-anyagok, publikációs jegyzékek megtalálhatók a mellékelt CD-n.

1.6. Statisztikai adatok másodelemzésén alapuló összefoglalás készült a nevelési tanácsadók működésének jellemzőiről. *(Szügyi Jerne, 2009. Nevelési tanácsadók, közoktatás, szegénység)* Ez további kutatások kiindulópontja.

1.7. A tervezett reziliencia kutatás adatbázisa elkészült (rögzítése kerültek a Budapesti Longitudinális Fejlődésvizsgálat mind a hat hullámának ide tartozó adatai.)

1.8. Az Értékelő Bizottság döntése alapján megkezdődött az Út a munkához program gyerekes családok helyzetére gyakorolt hatásának monitorozása. A kutatás szervezését, előkészítését, tervezését az MTA RKK és a GYEP iroda közösen végezte, a kutatás vezetője Váradi Mónika (RKK).

1.9. Ugyancsak az Értékelő Bizottság döntött arról, hogy monitoroztatja az óvodáztatási támogatás hatását. A GYEP iroda az UMA kutatáshoz hasonló szerepet vállalt ebben a monitor-kutatásban. A kutatást az Autonómia Alapítvány végzi.

2. A Nemzeti Stratégia céljainak megvalósításához szükséges módszertan kidolgozása

2.1. A GYEP Iroda 2008 első felében elkészítette az indikátor-rendszerre vonatkozó javaslatot. Az Értékelő Bizottság megalakulásával az indikátor-rendszer fejlesztése átkerült a Bizottság feladatkörébe. A GYEP munkatársai részt vesznek ebben a folyamatban.

2.2. A GYEP Iroda bekapcsolódott a TÁRSZIM 2008 mikroszimulációs rendszer felhasználóinak körébe. A módszer segítségével elsősorban a tervezett kormányzati intézkedések hatásai kerültek elemzésre. A rendszernek sajnos jelentős korlátai vannak. Az ezzel kapcsolatos módszertani tapasztalatokról rövid összegzés készült. *(Varga Attila, 2009. A TÁRSZIM 2008 mikroszimulációs modell használhatósági korlátai a családtámogatási rendszer vizsgálatánál)*

2.3. A Nemzeti Stratégiához kapcsolódó ún. gördülő tervezés előkészítéseként amerikai tapasztalatokat összefoglaló tanulmányok készültek. *(Szikra Dorottya, 2009. Az indikátor előrevetítés, illetve „javítás” módszertana – bevezető tanulmány. A kidscount „brief”-ek összegzése, tanulságok levonása, Kids Count Indikátor összefoglaló. A középiskolából való lemorzsolódás csökkentése.)*

3. Alkalmazási kísérletek

3.1. Szécsényi modellkísérlet tovább folyik. Az alkalmazási kísérlet eddigi eredményeiről 2009 tavaszán összefoglaló készült *(Darvas Ágnes, Ferge Zsuzsa, Simon Mihály, 2009. A kistérségi gyerekesély programok első fecskéje)*. 2009-ben egyik fontos cél a program társadalmasítása, a helyi társadalom intenzívebb részvételének biztosítása volt. Ennek érdekében segítette elő a GYEP a helyi gyerekbizottság megalakulását. A Szécsényi Gyerekbizottságban a gyerekekkel foglalkozó szolgáltatások szakemberei, a helyi döntéshozók, a kisebbségi önkormányzatok, valamint civil szervezetek képviselői vállaltak szerepet. *(A Bizottság alapidokumentumai)*. A Szécsényi Gyerekesély Program Bizottsága név alatt egy háromszintű szakmai és szakmaközi, települési és kistérségi szintet magában foglaló testületi rendszert értünk, amely a Szécsényi Gyerekesély Program értékelését, monitorozását és civil kontrollját biztosítja. A bizottság működése a civil

és szakmai szektor összefogását is jelenti. Az emberi és anyagi erőforrások hiányával küszködő leghátrányosabb helyzetű kistérségben az intézményi együttműködésben, a meglévő források koncentrálásában kifejeződő fenntartható rendszer alapját képezi.

A program fenntarthatóságához szükséges további eszközök kidolgozásának fontossága is mind sürgetőbbé vált. A GYEP előkészítése eredményeképpen alakult meg a szociális szövetkezet 2009 elején. A kistérségi szövetkezet megalakításának egyik célja a szülők foglalkoztatottságának bővítése, másik célja a program fenntarthatóságának elősegítése. *(Összefoglaló anyag a szövetkezet létrehozásáról, 2009. eMultiCoop Szociális Szövetkezet története.)*

A kistérség egy településén 2009 januárjában megkezdődött egy szegregátum szociális és lakhatási integrációjának előkészítése. *(Magyargéc – lakhatási program előkészítése.)*

3.2. A GYEP Iroda az SZMI konzorciumi partnereként részt vesz a TÁMOP 5.2.1 program megvalósításában. Az 1092/2007 (XI.29.) Korm. Határozat alapján 2010-ig 11 kistérségben indul komplex gyerekesély modell-program, amelyek előkészítése és szakmai támogatása a GYEP Iroda feladata.

A TÁMOP pályázatban meghatározott feladatokon túl a GYEP Iroda

- bekapcsolódott a "Nem mondunk le senkiről!", a leghátrányosabb helyzetű kistérségek felzárkóztatását szolgáló program előkészítésébe, folyamatosan képviseli a Nemzeti Stratégiában megfogalmazott célokat és prioritásokat. Az NFÜ LHH Programirodájával kialakított aktív együttműködés keretében több közös felkészítésen, szemináriumon és konferencián vett részt, valamint megfigyelőként végigkísérte a kistérségi programok zsűrizését;
- részt vesz a gyermekekre irányuló feladatokat koordináló tárcaközi egyeztető folyamatban.
- folyamatosan együttműködik azokkal a szervezetekkel, amelyek más programok keretében projektgeneráló, koordináló, fejlesztő tevékenységet végeznek a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben. (Pl. NFÜ kistérségi koordinátorok, szaktárcák és háttérintézményeik, OFA-hálózat, stb.)

4. A Stratégiához kapcsolódó tevékenységek nyilvánosságának biztosítása:

4.1. 2009 áprilisában megjelent a Gyerekesély füzetek 4. száma. *(Gyerekek Szécsényben. Kistérségi alkalmazási kísérlet.)*

4.2 A gyerekesely.hu weboldal folyamatosan és egyre bővülő tartalommal működik. Fejlesztése, valamint az angol nyelvű oldal beindítása folyamatban van.

4.3. A projekt folyamatosan megjelenik a médiában. A beszámolás évében több mint 70 alkalommal szerepelt országos *médiában* (TV, rádió, on-line, sajtó interjúk, kommentárok) a program állásáról, a szociális és a gyermekjóléti törvény módosításának egyes kérdéseiről, a válsággal kapcsolatos szociális területet is érintő intézkedésekről. A legfontosabb sajtó megjelenések listája CD-n mellékelve.

4.4. 2009. áprilisában került sor az éves konferencia megrendezésére Szécsényben „*Legyen jobb a gyermekeknek*” Nemzeti Stratégia megvalósulása, különös tekintettel a Szécsényi alkalmazási kísérletre és a kistérségi kiterjesztésre címmel. A kétnapos rendezvényen 250 regisztrált résztvevő jelent meg. *(A konferencia összegzése, programja és az előadások a Mellékletben található.)*

4.5. A GYEP munkatársai és szakértői 2008. június-2009. május között mintegy 50 előadást tartottak. Ezek és a publikációk listája mellékelve.

4.6. Nő a program iránti külföldi érdeklődés. A projekt munkatársai meghívást kaptak nemzetközi kutatási konferenciákra, számos külföldi látogatót fogadtak, és néhány külföldi média is beszámolt a gyerekszegénység elleni magyar stratégiáról.

4.7. Elkészült a GYEP kommunikációs terve (sajtókapcsolatok erősítése, honlapfejlesztés, arculattervezés stb.). A kommunikációs stratégia célja, hogy párhuzamosan, minden kommunikációs csatorna igénybe vételével, minél erőteljesebben tudatosítsa a társadalommal: a gyerekszegénység nem a társadalom egy meghatározott csoportjának az ügye, ellene csak közösen, együtt lehet fellépni.

5. A Nemzeti Stratégia érvényesítése

5.1. Együttműködés a kormányzati és egyéb szervezetekkel

- A Nemzeti Stratégia érvényesítésében központi szereplő az Értékelő Bizottság.
- Az SZMM szociálpolitikai szakállamtitkára 2008. őszétől minden hónapban egyeztetést tart az uniós forrásból finanszírozott gyerekprogramok áttekintése és összehangolása érdekében. Ezeken a megbeszéléseken a projekt vezető munkatársai rendszeresen részt vesznek, a munkát anyagok véleményezésével, valamint szakmai anyagok összeállításával segítik. Ennek keretében készült el például a Biztos Kezdet program során kialakítandó gyerekházak fenntarthatóságának kérdéseiről készített előterjesztés, a Biztos Kezdet program alapelveit összefoglaló ún. konszenzus-papír stb.
- Az NFÜ LHH programirodájával való együttműködés kiemelkedő eredménye, hogy a leghátrányosabb helyzetű kistérségek komplex felzárkóztató programjaiban horizontális elemként jelenik meg 2009 tavaszától a gyerekek helyzetének figyelembe vétele. Az LHH Programirodával nagyon szoros és hatékony együttműködés alakult ki az elmúlt évben, amely a Nemzeti Stratégia megvalósítását hatékonyan segítheti.
- Folyamatos a kapcsolat a MEH Gyerekesély Irodával.
- A GYEP tagja a „Közös kincsünk a gyermek” Programtanácsnak.
- Az Egészségügyi Minisztériummal az elmúlt hetekben kezdődött el egy, az uniós programokkal kapcsolatos egyeztető munka

5.2. Az elmúlt év során folytattuk a tervezett kormányzati intézkedések, jogszabály-változtatások nyomon követését és véleményezését. A nyilvánosságra hozott javaslatok, vélemények, állásfoglalások megtekinthetők a jelentés mellékletében.

2009-06-15

Ferge Zsuzsa, programvezető